

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/95/2024
Identifikačné číslo spisu:	7121202903
Dátum vydania rozhodnutia:	22.10.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:7121202903.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v dedičskej veci po poručiťovi L. O., narodenému XX. P. XXXX, zomrelému dňa XX. T. XXXX, naposledy bytom A., M. K. XXXX/X, za účasti účastníkov 1/ F. O., narodenej XX. G. XXXX, A., M. K. XXXX/X, 2/ A. K. O., narodenej XX. Q. XXXX, J. XXX, 3/ F. Š., narodenej X. L. XXXX, A., P. K. XXXX/XX, všetci zastúpení advokátom JUDr. Martinom Fabiánom, Košice, Štúrova 20, 4/ P. L., narodeného XX. T. XXXX, A., P. XXXX/X, zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Chmurom, Košice, Vrátna 13, o prejednanie dedičstva, vedenom na Mestskom súde Košice pod sp. zn. K1-23D/258/2021, o dovolaní účastníkov 1/ až 3/ proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach zo 17. januára 2024 sp. zn. 5CoD/5/2023, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením č. k. 23D/258/2021-116 z 31. októbra 2022 v spojení s doplňujúcim uznesením č. k. 23D/258/2021-145 z 5. mája 2023 určil, že v konaní bude ďalej pokračovať s dedičmi F. O., narodenou XX. G. XXXX, A., M. K. XXXX/X, A. K. O., narodenou XX. Q. XXXX, J. XXX, F. Š., narodenou X. L. XXXX, A., P. K. XXXX/XX, P. L., narodeným XX. T. XXXX, A., P. XXXX/X; skončil konanie s účastníčkou K. L., narodenou XX. T. XXXX, A., P. XXXX/X.

1.1. Právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 476, § 469a ods. 2, § 473 ods. 1 a 2, § 479 a § 461 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), § 193 ods. 1 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“) a na základe výsledkov vykonaného dokazovania ustálil, že manželka poručiťľa predložila súdnemu komisárovi holografný závet poručiťľa z 30. júna 2006, v ktorom poručiťľ pre prípad svojej smrti odkázal celý svoj majetok svojej manželke F. O. a svojim dvom dcéram A. O. a F. O.. Prvorodenú dcéru K. L. vynechal z dedičstva, nakoľko v čase, keď bol ťažko chorý nejavila o neho žiaden záujem. Na holografnom závete bol podpis poručiťľa úradne overený na

notárskom úrade. Súd prvej inštancie závet poručiť a listinu o vydedení považoval za platné úkony. Dcéra poručiť K. L. s vydedením súhlasila, listinu o vydedení uznala za platnú a účinnú a v plnom rozsahu uznala aj dôvody vydedenia. V tomto prípade nebola sporná platnosť závetu a kto sú závetní dedičia. Keďže potomok vydedenej K. L., syn P. L. poručiťom výslovne vydedený nebol, preto podľa názoru súdu prvej inštancie mal dediť právom reprezentácie v rámci prvej skupiny dedičov, v zmysle čoho môžu dediť aj potomkovia detí poručiť, t. j. vnuci a vnučky v prípade, že dieťa poručiť nededí z akéhokoľvek dôvodu. Takýmto dôvodom podľa názoru súdu prvej inštancie je aj vydedenie potomka. Keďže poručiť dcéru K. L. vydedil, ale nevydedil jej syna P. L., syn K. L. nastúpil do konania na miesto nej. V prípade vydedenia totiž platí, pokiaľ v závete nie je uvedené inak, že pri dedení nededí vydedený potomok, avšak na jeho miesto nastupujú a dedičský podiel dedia deti resp. ďalší potomkovia, čo sa vzťahuje aj na tento prípad. Na základe uvedeného súd prvej inštancie dospel k záveru, že ako s dedičmi po poručiťovi bude v konaní ďalej pokračovať s účastníkmi konania 1/ až 4/ a účasť K. L. v konaní ukončil.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) uznesením zo 17. januára 2024 sp. zn. 5CoD/5/2023 potvrdil uznesenie súdu prvej inštancie v spojení s jeho doplňujúcim uznesením.

2.1. Odvolací súd v odôvodnení skonštatoval, že v konaní nebolo sporným, že listina o vydedení dcéry poručiť K. L. je platná a táto s vydedením súhlasila. Sporným nebola ani existencia platného závetu. Pre rozhodnutie sporu o dedičské právo bolo kľúčové, či synovi platne vydedenej dcéry poručiť v konaní svedčí postavenie účastníka konania titulom práva reprezentácie uvoľneného dedičského podielu po svojej platne vydedenej matke v situácii, keď poručiť zanechal závet. Odvolací súd k uvedenému skonštatoval, že na vnuka poručiť - syna vydedenej dcéry, sa účinky vydedenia nevzťahujú, nakoľko nebol poručiťom výslovne vydedený v zmysle § 469a ods. 2 Občianskeho zákonníka. Podľa § 473 ods. 2 Občianskeho zákonníka ak nededí niektoré dieťa, nadobúdajú jeho dedičský podiel rovnakým dielom jeho deti. Názor odvolateľov o tom, že uvedené by platilo len v prípade, ak by sa vydedená dcéra nedožila smrti poručiť, považoval odvolací súd za nesprávny. Odvolateľkami podaný výklad ustanovenia § 479 Občianskeho zákonníka, vyvedený z formulácie v odkazovanom komentári k Občianskemu zákonníku II., 2. vydanie z 2019, kde je výslovne uvedené „neopomenuteľnými dedičmi sú deti poručiť, a ak sa niektorý z nich nedožil smrti poručiť, jeho deti“ neobstoí, s ktorým záverom sa odvolací súd nestotožnil. Poukázal na ustanovenie § 469a Občianskeho zákonníka, kde v komentári je uvedené, že „vydedený dedič nededí. Hľadá sa na neho, akoby sa smrti poručiť nedožil.“ (Občiansky zákonník II, 2. vydanie, 2019, s. 1781 - 1786). Aj z odvolateľmi citovaného názoru relevantnej právnej teórie vyplýva, že neopomenuteľným dedičom je aj syn vydedenej dcéry poručiť. Pri vydedení v zmysle § 469a Občianskeho zákonníka, v prípade dedenia zo závetu, uvoľnený dedičský podiel pripadá náhradnému dedičovi, ak sa náhradníctvo týka aj tejto možnosti. Inak uvoľnený dedičský podiel pripadá dedičom zo zákona, ako to vyplýva z ustanovenia § 479 prvá veta Občianskeho zákonníka (Fekete, I.: Občiansky zákonník 2. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex 2011, s.1296). Vzhľadom na uvedené vnukovi poručiť svedčí účastníctvo v dedičskom konaní, a to právom reprezentácie namiesto svojej matky, ktorá v dôsledku vydedenia nededí.

2.2. K samotnému postaveniu vnuka poručiť ako neopomenuteľného dediča podľa § 479 Občianskeho zákonníka odvolací súd uviedol, že uvedené ustanovenie predstavuje obmedzenie poručiťovej voľnosti pri testovaní o svojom majetku, a to vo vzťahu k potomkom poručiť, v záujme ochrany neopomenuteľných dedičov. Odvolací súd sa stotožnil s právnym posúdením veci súdom prvej inštancie, ktorý konštatoval, že právom reprezentácie svedčí toto postavenie aj vnukovi poručiť v prípade, ak dieťa poručiť nededí. Poukázal na komentár k Občianskemu zákonníku (Peter VOJČÍK a kol., Občiansky zákonník - komentár [Systém ASPI]. Iura Edition [cit. 2023-12-20]. ASPI_ID KO40_1964SK. Dostupné v Systéme ASPI. ISSN: 1339-133X.), podľa ktorého zákon dáva poručiťovi voľnosť pri robení závetu, v ktorom vyjadruje svoju poslednú vôľu, ako sa má naložiť s jeho majetkom pre prípad smrti. Toto ustanovenie určitým spôsobom túto jeho voľnosť obmedzuje, a to v záujme ochrany neopomenuteľných dedičov. Podľa uvedenej úpravy je závet v tej časti, ktorá odporuje právu neopomenuteľných dedičov na ich dedičský podiel, neplatný. Neopomenuteľnými dedičmi sú iba potomkovia poručiť - deti, vnuci, pravnuci, pokiaľ môžu dediť v prvej dedičskej skupine. Uvedené je

v zhode aj s výkladom prezentovaným vo Veľkom komentári Občianskeho zákonníka, kde je výslovne uvedené, že „Neopomenuteľný dedič právo na povinný podiel nemá, ak ho poručiteľ počas svojho života vydedil (§ 469a Občianskeho zákonníka). Pravda, v takom prípade môžu z dôvodu dedičskej postupnosti nastúpiť potomkovia vydedeného potomka, ak poručiteľ nerozšíril dôvody vydedenia aj na nich. Zákon za neopomenuteľných dedičov považuje iba potomkov poručiteľa (nielen deti), pokiaľ môžu dediť v prvej dedičskej skupine zákonných dedičov v zmysle § 473 Občianskeho zákonníka“ (Fekete, I.: Občiansky zákonník 2. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex 2011, s.1347). Nakoľko v dôsledku platného vydedenia dcéry poručiteľa (§ 469a Občianskeho zákonníka) a zároveň za situácie, ak poručiteľ nevzťahoval dôsledky vydedenia aj na potomkov vydedenej dcéry (§ 469a ods. 2 Občianskeho zákonníka), právom reprezentácie dedí vnuk poručiteľa, keďže mu svedčí právo dediča z prvej skupiny zákonných dedičov (§ 473 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Zároveň je aj neopomenuteľným dedičom podľa § 479 Občianskeho zákonníka. Na základe uvedených dôvodov odvolací súd potvrdil napadnuté uznesenie ako vecne správne v súlade s ustanovením § 387 ods. 1 CSP. O trovách odvolacieho konania odvolací súd nerozhodoval, v súlade s § 396 ods. 1 CSP a § 57 CMP, z dôvodu nepodania návrhu na ich priznanie.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podali účastníci 1/ až 3/ (ďalej len „dovolatelia“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Namietali, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, a to vo vzťahu pre predmetné dedičské konanie zásadnej právnej otázky, v zmysle platných právnych predpisov upravujúcich v súčasnej dobe dedičské právo, v znení: „či vnuk poručiteľa vo vyššie označenom dedičskom konaní, za situácie, že poručiteľ spísal platný závet, ako aj platnú listinu o vydedení svojej žijúcej dcéry, ktorá nenapadla ani platnosť závetu, a ani platnosť listiny o svojom vydedení, a teda uznáva ich, a v zmysle platných právnych predpisov, sa považuje za platne vydedenú, je zo zákona neopomenuteľným dedičom vo vyššie označenom dedičskom konaní, a teda nastupuje ako neopomenuteľný dedič zo zákona po poručiteľovi, titulom „uvoľneného“ dedičského podielu po svojej platne vydedenej matke-dcéry poručiteľa, alebo celé dedičstvo nadobúdajú závetní dedičia z platnej závetu.“ Podľa názoru dovolateľov, sa v danom prípade jednalo o nesprávny výklad ustanovenia § 469a ods. 2 Občianskeho zákonníka, ako aj súvisiacich platných právnych predpisov. Skutočnosť, že poručiteľ nevzťahoval dôsledky vydedenia aj na svojho vnuka, bez ďalšieho neznamena, že vnuk poručiteľa je v danom prípade zároveň neopomenuteľným dedičom v zmysle § 479 Občianskeho zákonníka, ako aj, že automaticky nastupuje jeho dedenie zo zákona titulom svojej platne vydedenej matky. V danom prípade bolo zásadnou skutočnosťou, že len dcéra poručiteľa K. L. bola neopomenuteľnou dedičkou a dedičkou zo zákona v prvej skupine, pričom táto žila v čase smrti poručiteľa a aj v súčasnej dobe žije, avšak bola platne vydedená a nenamietala ani relatívnu neplatnosť závetu a ani platnosť svojho vydedenia. Z týchto dôvodov nebol daný žiadny dôvod relatívnej neplatnosti závetu. Závet je v celom rozsahu platný a nastupuje dedenie zo závetu závetníkmi dedičmi, teda neexistoval žiaden relevantný dôvod na nastúpenie akejkoľvek následnej dedičskej postupnosti, a dedeniu zo zákona, keďže dedením z platného závetu bolo spotrebované celé dedičstvo. Len dcéra poručiteľa ako plnoletý potomok žijúci v čase smrti poručiteľa bola neopomenuteľnou dedičkou a bola oprávnená namietat relatívnu neplatnosť závetu. Za danej situácie vnuk poručiteľa P. L. nebol neopomenuteľným dedičom v zmysle § 479 Občianskeho zákonníka, a nebol ani oprávnený namietat relatívnu neplatnosť závetu, preto nemal byť účastníkom tohto dedičského konania a dedičom. Dedenie ďalších potomkov vnukov poručiteľa je založené na tzv. práve reprezentácie (ius representationis), čo znamená, že nastupujú namiesto priameho potomka poručiteľa a dedia jeho podiel, avšak len v prípade pokiaľ ide o dedenie zo zákona, a nie o dedenie zo závetu, ktoré má s poukazom na ustanovenie § 461 ods. 2 Občianskeho zákonníka prednosť pred dedením zo zákona, čo je aj skutková a právna situácia v predmetnom dedičskom konaní. Dovolatelia v rámci svojej argumentácie dali do pozornosti stanovisko Najvyššieho súdu ČSSR zverejnené v Sborníku stanovisek, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí NS ČSSR, ČSR a SSR 1970-1983, vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1986, sv. IV s. 433 v zmysle ktorého: „K vydedenému potomkovi sa v rozsahu vydedenia neprihliada. Uvoľnený podiel vydedeného dediča nadobúdajú jeho potomkovia rovnakým dielom, a ak ide o dedenie zo závetu, pripadá uvoľnený podiel náhradnému dedičovi (ak poručiteľ na túto eventualitu v záвете pamätal).“ Keďže celé dedičstvo bolo vyčerpané dedením z platného závetu, ktoré má prednosť pred dedením zo zákona, nebol žiadny relevantný dôvod na dedenie zo zákona a aplikáciu ustanovenia v zmysle § 473 ods. 2, ako aj

ustanovenia § 469a ods. 2 Občianskeho zákonníka. Vnuka poručiťa P. L., by bolo možné považovať za neopomenuteľného dediča poručiťa výlučne len v prípade, ak by v čase smrti poručiťa už nežila platne vydedená dcéra poručiťa K. L., a zároveň jej uvoľnený dedičský podiel, by nadobúdali dedičia zo zákona, a nie závetní dedičia. Uvoľnený dedičský podiel po platne vydedenom potomkovi nadobúdajú dedičia zo závetu, a nie dedičia zo zákona. Pokiaľ odvolací súd v odôvodnení dovolaním napadnutého rozhodnutia poukazoval na znenie Veľkého komentára Občianskeho zákonníka, dovolatelia považovali predmetný výklad za nesprávny. Autor Veľkého komentára Občianskeho zákonníka JUDr. Imrich Fekete na str. 1347 ods. 1 uvádza, že len za určitých okolností môžu z dôvodu dedičskej postupnosti nastúpiť potomkovia vydedeného potomka. Teda aj predmetný autor uvádza, že právo neopomenuteľného dediča prechádza na potomkov poručiťa v druhom stupni, a títo môžu uplatňovať právo na povinný podiel vo vlastnom mene v rámci dedičského konania, len za situácie, pokiaľ sa bezprostredný potomok poručiťa buď nedožil smrti poručiťa, alebo je nespôsobilým dedičom v zmysle § 469 Občianskeho zákonníka. Navrhli zrušiť napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Uplatnili si nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Zároveň žiadali o odklad právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, pričom dôvodom hodným osobitného zreteľa bol podľa dovolateľov daný už samotnou skutočnosťou, že sa v danom prípade jedná o rozhodnutie súdu v dedičskom konaní, ktoré je právnym podkladom pre ďalšie rozhodnutia súdov v dedičskom konaní. Zároveň poukázali aj na to, že po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, súd prvej inštancie pokračuje v dedičskom konaní, a to aj s neopomenuteľným dedičom zo zákona, ktorý ak v predmetnom dedičskom konaní nadobudne časť majetku, bude ho môcť obratom scudziť, čím by vznikol nenávratný skutkový a právny stav.

4. Účastník 4/ vo vyjadrení k dovolaniu nesúhlasil s obsahom podaného dovolania. Podľa jeho názoru napadnuté rozhodnutie nebolo zaťažené žiadnou chybou, pre ktorú by bolo možné dovolaniu vyhovieť. Poznamenal, že nemá žiadne iné dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, nakoľko stav je taký, že ho jeho starý otec (poručiť) nevydedil, hoc tak urobil voči jeho matke. Stotožnil sa s postupom súdneho komisára, ako aj s názorom súdov, že jeho nevydedenie nie je prekážkou, aby mohol nadobúdať v dedičskom konaní svoj zákonný podiel.

5. Podľa § 444 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) ak nejde o rozhodnutie, ktoré ukladá povinnosť plniť, dovolací súd môže na návrh odložiť jeho právoplatnosť, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa; ustanovenie § 230 tým nie je dotknuté.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) nezistil splnenie podmienok pre vyhovieť návrhu na odklad právoplatnosti napadnutého rozhodnutia, preto v súlade s ustálenou súdnou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie. Navyše uznesením súdu prvej inštancie č. k. 23D/258/2021, Dnot 109/2021 súdny komisár prerušil konanie o dedičstve podľa § 162 ods. 1 písm. a) CSP z dôvodu podania dovolania proti napadnutému uzneseniu dedičmi až do právoplatného rozhodnutia dovolacieho súdu.

7. Dovolací súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP a § 2 ods. 1 CMP) po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník, v neprospech ktorého bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

9. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia *expressis verbis* vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

10. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom, rozhodovaná rozdielne.

11. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

12. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

13. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna, nie skutková. Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ako aj o otázku procesnoprávnu, ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení. Na to, aby na základe dovolania podaného podľa uvedeného ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti (vecnej prejednávateľnosti) dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP (sp. zn. 4Cdo/64/2018). K posúdeniu dôvodnosti dovolania a teda vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia, či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení, môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

14. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolací súd uvádza, že uvedené ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil, t. j. vysvetlil jej podstatu a uviedol súvisiace právne úvahy spolu s dôvodmi, pre ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie a dovolací súd sa zároveň ešte touto právnou otázkou vo svojej rozhodovacej praxi nezaoberal.

15. Dovolací súd posudzujúc prípustnosť dovolacieho dôvodu uplatneného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP v súlade s § 432 CSP v spojení s § 124 CSP (I. ÚS 51/2020), v snahe autenticky porozumieť textu dovolania (IV. ÚS 15/2021, I. ÚS 115/2020, I. ÚS 336/2019) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné. V rámci namietaného nesprávneho právneho posúdenia sa následne zaoberal uplatnenou argumentáciou dovolateľov k otázke posúdenia, či vnuk poručiteľa vo vyššie označenom dedičskom konaní, za situácie, že poručiteľ spísal platný závet, ako aj platnú listinu o vydedení svojej žijúcej dcéry, ktorá nenapadla ani platnosť závete, a ani platnosť listiny o svojom vydedení, a teda uznáva ich, a v zmysle platných právnych predpisov, sa považuje za platne vydedenú, je zo zákona neopomenuteľným dedičom vo vyššie označenom dedičskom konaní, a teda nastupuje ako neopomenuteľný dedič zo zákona po poručiteľovi, titulom „uvoľneného“ dedičského podielu po svojej platne vydedenej matke-dcéry poručiteľa, alebo celé dedičstvo nadobúdajú závetní dedičia z platnej závete.

16. Podľa ustanovenia § 469a ods. 1 písm. a) a písm. b), ods. 2 Občianskeho zákonníka poručiteľ môže vydediť potomka, ak v rozpore s dobrými mravmi neposkytol poručiteľovi potrebnú pomoc v chorobe, v starobe alebo v iných závažných prípadoch; o poručiteľa trvalo neprejavuje opravdivý záujem, ktorý by ako potomok mal prejavovať. Pokiaľ to poručiteľ v listine o vydedení výslovne určí, vzťahujú sa dôsledky vydedenia aj na osoby uvedené v § 473 ods. 2.

17. Podľa § 479 Občianskeho zákonníka maloletým potomkom sa musí dostať aspoň toľko, koľko robí ich dedičský podiel zo zákona, a plnoletým potomkom aspoň toľko, koľko robí jedna polovica ich dedičského podielu zo zákona. Pokiaľ tomu závet odporuje, je v tejto časti neplatný, ak nedošlo k vydedeniu uvedených potomkov.

18. Vydedenie je jednostranný výslovný prejav poručiťovej vôle, ktorým sa potomkovi ako neopomenuteľnému dedičovi odníma právo, ktoré by mu inak patrilo podľa zákona. Ustanovenie § 479 Občianskeho zákonníka predstavuje obmedzenie poručiťovej voľnosti v prospech tzv. neopomenuteľných dedičov, keď ustanovuje, že maloletým potomkom sa musí dostať aspoň toľko, koľko robí ich dedičský podiel zo zákona. Plnoletým potomkom aspoň toľko, koľko robí jedna polovica ich dedičského podielu zo zákona. Pokiaľ tomu závet odporuje, je v tejto časti neplatný, ak nedošlo k vydedeniu uvedených potomkov. Neplatnosť závetu je relatívna (§ 40a) čo znamená, že súd môže na ňu prihliadať iba vtedy, ak sa jej neopomenuteľný dedič v konaní o dedičstve dovoľá. Právo potomkov v prvom rade na povinný podiel, ktorí sa dožili smrti poručiťa, nemožno obísť v záвете tým, že namiesto svojho dieťaťa ustanoví poručiť za dediča jeho potomkov. Ak namiesto bezprostredného poručiťovho potomka (syna, dcéry) nastupujú jeho potomkovia (vnuci a vnučky poručiťa), zodpovedá ich právo na dedičstvo svojím rozsahom právu svojho predka na povinný podiel z dedičstva. Nároky neopomenuteľných dedičov nie sú nárokmi na peňažnú náhradu ich podielu dedičom zo závetu, ale sú nárokmi na príslušný podiel z majetku zanechaného poručiťom.

19. Podľa 473 Občianskeho zákonníka v prvej skupine dedia poručiťove deti a manžel, každý z nich rovnakým dielom. Ak nededí niektoré dieťa, nadobúdajú jeho dedičský podiel rovnakým dielom jeho deti. Ak nededia ani tieto deti alebo niektoré z nich, dedia rovnakým dielom ich potomci.

20. Dedenie zo zákona prichádza do úvahy, ak poručiť nezanechal žiaden závet, v záвете nerozhodol o celom svojom majetku, závet je neplatný (absolútne alebo relatívne § 479 Občianskeho zákonníka), dedič zo závetu dedičstvo odmietol, závetný dedič zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho pred smrťou poručiťa, závetný dedič sa stal nespôsobilým dedič alebo závetný dedič bol poručiťom po zriadení závetu vydedený. Zákonná dedičská postupnosť je založená na určitom príbuzenskom alebo obdobnom vzťahu k poručiťovi. Výpočet dedičov zo zákona je taxatívny, to znamená, že iné osoby ako v zákone uvedené dedič zo zákona nemôžu. Právna úprava rozdeľuje dedičov do štyroch dedičských skupín. Rozdelenie dedičov do dedičských skupín sa uskutočňuje na základe parentálnej postupnosti doplnenej princípom reprezentácie. Parentálna postupnosť (odvodené od latinského „parens“, t. j. rodič) má povahu všeobecnej dedičskej postupnosti sprostredkovanej narodením. Príbuzenský vzťah sa tu však chápe v právnom zmysle (nie v biologickom). Dedičom tak môže byť i osoba osvojená či osoba narodená na základe umelého oplodnenia (in vitro) a pod. Princíp reprezentácie znamená, že ak z dedenia vypadne starší člen zostavy, je vystriedaný mladším či mladšími členmi (napr. ak nededí syn poručiťa, nastupujú na jeho miesto jeho potomkovia, t. j. poručiťovi vnuci). Poradie dedičských skupín je záväzné, to znamená, že dedičia skupiny nasledujúcej sú povolaní dedič len za predpokladu, že nededia dedičia zo skupiny predchádzajúcej. Dedičia zaradení do jednej skupiny sú povolaní dedič spoločne.

21. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že poručiť L. O., narodený XX. P. XXXX zomrelý XX. T. XXXX zanechal holografný závet, ktorým pre prípad smrti odkázal svoj majetok, všetky hnutel'né a nehnuteľné veci manželke a dvom dcéram - dovolateľkám, s tým, že prvorodenú dcéru K. L., narodenú XX. T. XXXX vynechal z dedičstva z dôvodu, že o neho neprejavovala žiaden záujem, i keď bol po operácii srdca, ani raz ho nenavštívila a ani sa nezaujímal či vôbec žije (v spise na č. l. 34). V dedičskom konaní vedenom na Mestskom súde Košice pod sp. zn. 23D/258/2021 dedička zo zákona K. L. súhlasila s vydedením a žiadala, aby do konania na jej miesto nastúpil jej syn P. L., ktorého poručiť výslovne nevydedil. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie spočívajúcim v názore, že vnukovi poručiťa svedčí účasť v dedičskom konaní a to právom reprezentácie namiesto jeho matky, ktorá v dôsledku vydedenia nededí. Odvolací súd v zhode so súdom prvej inštancie skonštatoval, že „v konaní nie je sporným, že listina o vydedení dcéry poručiťa K. L. je platná a táto s vydedením súhlasila. Sporným nie je ani existencia platného závetu. Pre rozhodnutie sporu o dedičské právo je kľúčové, či synovi platne vydedenej dcéry poručiťa v konaní svedčí postavenie účastníka konania

titulom práva reprezentácie uvoľneného dedičského podielu po svojej platne vydedenej matke v situácii, keď poručiteľ zanechal závet. Účinky vydedenia sa nevzťahujú na vnuka poručiteľa - syna vydedenej dcéry, nakoľko vnuk poručiteľa nebol poručiteľom výslovne vydedený v zmysle § 469a ods. 2 Občianskeho zákonníka. V ustanovení § 473 ods. 2 Občianskeho zákonníka je zakotvené právo reprezentácie, v zmysle ktorého, ak nededí niektoré dieťa, nadobúdajú jeho dedičský podiel rovnakým dielom jeho deti. Za nesprávny považoval odvolací súd názor odvolateľov v tom, že uvedené by platilo len v prípade, ak by sa vydedená dcéra nedožila smrti poručiteľa. S odkazom na výklad ustanovenia § 479 Občianskeho zákonníka, vyvodený z formulácie v odkazovanom komentári k Občianskemu zákonníku II., 2. vydanie z 2019, kde je výslovne uvedené „neopomenuteľnými dedičmi sú deti poručiteľa, a ak sa niektorý z nich nedožil smrti poručiteľa, jeho deti“ neobstojať a odvolací súd sa s ním nestotožnil. Poukázal na to, že v tej istej publikácii, v komentári k § 469a Občianskeho zákonníka rovnaký autor uvádza „Vydedený dedič nededí. Hľadá sa na neho, akoby sa smrti poručiteľa nedožil.“ Keďže v zmysle uvedeného, ten kto nededí v dôsledku vydedenia, na toho sa hľadá ako by sa smrti nedožil. Aj z odvolateľmi citovaného názoru relevantnej právnej teórie vyplýva, že neopomenuteľným dedičom je aj syn vydedenej dcéry poručiteľa. Pri vydedení v zmysle § 479a Občianskeho zákonníka v prípade dedenia zo závetu, uvoľnený dedičský podiel pripadá náhradnému dedičovi, ak sa náhradníctvo týka tejto možnosti. Inak uvoľnený dedičský podiel pripadá dedičom zo zákona (§ 479 veta prvá Občianskeho zákonníka). K samotnému postaveniu vnuka poručiteľa ako neopomenuteľného dediča podľa § 479 Občianskeho zákonníka odvolací súd zdôraznil, že v dôsledku platného vydedenia dcéry poručiteľa a zároveň za situácie, ak poručiteľ nevztiahol dôsledky vydedenia aj na potomkov vydedenej dcéry, právom reprezentácie dedí vnuk poručiteľa, keďže mu svedčí právo dediča z prvej skupiny zákonných dedičov (§ 473 ods. 2 Občianskeho zákonníka), ktorý je zároveň aj neopomenuteľným dedičom podľa § 479 Občianskeho zákonníka“.

22. V kontexte uvedeného dovolací súd konštatuje, že namietané nesprávne právne posúdenie postavenia vnuka poručiteľa ako neopomenuteľného dediča a účastníka dedičského konania bolo nedôvodné. Ak potomok dediča nededí z dôvodu vydedenia podľa § 469a Občianskeho zákonníka, nastupuje ďalší potomok, okrem prípadu ak nebol tiež vydedený. Pri vydedení sa nehľadá na vydedenú osobu ako na neexistujúceho dediča, čo má predovšetkým ten dôsledok, že vydedenie sa týka právnych nástupcov vydedenej osoby len vtedy, ak to poručiteľ v listine o vydedení výslovne uvedie. Relatívna neplatnosť právneho úkonu podľa § 40a Občianskeho zákonníka znamená, že právny úkon podľa § 479 Občianskeho zákonníka sa považuje za platný právny úkon, pokiaľ sa ten takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovoľá. To znamená, že závet bude možné považovať za neplatný len vtedy, ak sa dieťa poručiteľa alebo jeho iný potomok dovoľá jeho relatívnej neplatnosti. Dovoľaním sa relatívnej neplatnosti sa títo potomkovia stanú napriek zneniu závetu neopomenuteľnými dedičmi v rozsahu dedičského podielu určeného ustanovením § 479 Občianskeho zákonníka.

23. V danom prípade vo vzťahu k potomkom dcéry poručiteľa z obsahu závetu však vôľa poručiteľa smerujúca k vydedeniu potomkov dcéry poručiteľa v zmysle § 469a Občianskeho zákonníka nevyplyva. Odpoveď na nastolenú otázku teda znie, že vnuk poručiteľa je zo zákona neopomenuteľným dedičom v dedičskom konaní po poručiteľovi L. O., vedenom pod sp. zn. 23D/258/2021, Dnot 109/2021 a titulom práva reprezentácie nastupuje ako dedič zo zákona v zmysle § 473 ods. 2 Občianskeho zákonníka a účastník dedičského konania po poručiteľovi L. O., ktorý v závete nevydedil potomkov vydedenej dcéry. Vnuk poručiteľa - účastník 4/ je spôsobilý dedič, dovoľat sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu, pokiaľ závet odporuje ustanoveniu § 479 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého plnoletému potomkovi patrí aspoň toľko, koľko predstavuje jedna polovica jeho dedičského podielu zo zákona. Dôsledkom vydedenia je skrátenie alebo vylúčenie dedičských práv potomka poručiteľa. Takýto dedič nededí vôbec alebo len časť svojho zákonného dedičského podielu. Napadnutým uznesením nebolo rozhodnuté o spornom dedičskom práve, ale len o okruhu do úvahy pripadajúcich dedičov ako účastníkov konania, preto argumentáciu dovolateľiek týkajúcu sa doposiaľ výslovne nenamietanej platnosti závetu synom vydedenej dcéry poručiteľa, považoval dovolací súd za nedôvodnú. Zo zápisnice o pojednávaní z 10. augusta 2022 vyplýva, že právny zástupca v tom čase vydedenej dcéry poručiteľa a v súčasnosti vnuka poručiteľa (účastníka 4/) prehlásil, že sa bude dovoľávať relatívnej neplatnosti právneho úkonu, lebo z listiny o vydedení a zo závetu poručiteľ nevydedil aj jej potomkov, čo znamená,

že potomkom sa musí dostať aspoň toľko, koľko robí jedna polovica ich dedičského podielu zo zákona, pokiaľ závet tomu odporuje, je v tejto časti neplatný (v spise na č. l. 93-94).

24. Napokon aj zo stanoviska Najvyššieho súdu ČSSR zverejneného v Sborníku stanovisek, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR, ČSR a SSR 1970-1983, sv. IV s. 433, na ktoré dovolateľky poukázali vyplýva, že „Důsledkem vydědění je zkrácení nebo vyloučení dědičských práv potomka zůstavitele; takový dědič nedědí vůbec nebo jen část svého zákonného dědičského podílu. K vyděděnému potomku sa v rozsahu vydědění nepřihlíží. Jde-li o dědění ze závěti, připadá uvolněný podíl náhradnímu dědici (dopadá -li náhradnictví i na tuto eventualitu). Jinak připadá uvolněný podíl dědicům ze zákona, jak to vyplývá z ustanovení § 479, věta druhá , o.z.“

25. Na základe uvedených dôvodov dovolací súd dovolanie ako nedôvodné uznesením zamietol v súlade s § 448 CSP v spojení s § 451 ods. 1 CSP.

26. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v súlade s § 453 ods. 1 CSP a § 2 ods. 1 CMP v spojení s a § 52 CMP.

27. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.